

Citation:

S. Antoniadis, Levensbericht H. Pernet, in:
Jaarboek, 1947-1948, Amsterdam, pp. 216-221

HERDENKING

VAN

H. PERNOT

(7 Augustus 1870—27 Juni 1946)

Hubert Pernot, hoogleraar in het post-klassieke Grieks aan de Sorbonne, van 1926 tot 1930 directeur van het Institut de Phonétique van de Universiteit te Parijs, oprichter van de „Archives de la Parole”, stichter van de Nieuwgriekse afdeling der Association Guillaume Budé, was buitenlands lid onzer Akademie en een groot vriend van Nederland. Deze vriendschap was nog bevestigd door zijn huwelijk met een Amsterdamse, Mej. *Nicolette Tetterode*. Het lot heeft gewild, dat deze Fransman, die door oorlogsgeweld zijn huis verloren had, te Parijs is overleden onder een Nederlands dak: zijn functie van bestuurslid van het Julianahuis in de Cité Universitaire had de directeur veroorloofd, hem daar gastvrijheid aan te bieden. Daar omringde hem op zijn ziekbed alles wat hij gedurende zijn leven het meest had liefgehad: familie, vrienden en leerlingen. Vele Grieken ook, van de gezant tot de eenvoudigste student. Tot het laatst sprak *Pernot* met zijn Griekse leerlingen over zijn werk, en, toen de dood gekomen was, hebben zij verzocht en verkregen om de baar uit te dragen.

Hoewel reeds meer dan 75 jaar oud en emeritus, was *Pernot* tot voor kort nog in volle kracht: hij was nog bezig met de correctie van een boek, het laatste uit een reeks van ongeveer veertig. Niet alleen dit indrukwekkende getal toont aan, dat hij een geleerde van de eerste rang is geweest. Zijn grote natuurlijke be-gaafdheid had de strenge scholing der Franse universiteiten ondergaan. Als taalkundige en hellenist paarde hij de weetgierigheid,

die tot diepgaand en breed onderzoek leidt, aan waarheidszin, die geen duisterheid kan dulden op het eigen studieterrein. Hem kenmerkten een zeer sterk geheugen en een zeer fijn taalgevoel. Bovendien ook nog een zuiver Franse verbeelding, die gaarne nieuwe wegen opende en toch maat wist te houden. Voeg daarbij nog de vaardigheid zijner handen, die hem vergunde allerlei instrumenten te bedienen, die fonetiek en vergelijkende philologie tot hun beschikking hebben, en het zal duidelijk zijn, hoe wel toegerust hij de wetenschap zijner keuze heeft kunnen aanvatten.

Zoals alle geleerden van het einde der vorige eeuw, was hij geschoold in de vergelijkende taalstudie met haar voorliefde voor toepassing der natuurwetenschappelijke methoden en voor toetsing harer beginselen aan de evolutie der levende talen. De uitgebreidheid van dit alles heeft hem niet afgeschrikt. Reeds vroeg heeft hij ingezien, dat de wetenschap niet het privilege is van enkele voor-
aanstaande pioniers alleen, maar dat haar gestage vooruitgang het werk is van vele dienaars en vele generaties. Hij geloofde ook niet dat er slechts één doeltreffende methode kon zijn: beurtelings paste hij de vergelijking, de reconstructie van woordvormen, praktische experimenten toe, steeds weer bereid de resultaten te toetsen aan de werkelijkheid, indien zich de mogelijkheid daartoe voordeed.

Zijn geaardheid bracht mede, dat hij gaarne tot realiseren overging, anders gezegd: hij publiceerde gaarne. Maar hij ging dan toch met omzichtigheid en bescheidenheid te werk: eerst maakte hij enige nauwkeurig gecontroleerde kleinigheden bekend, om eerst later met het grote werk voor de dag te komen. Een gevolg hiervan is de merkwaardige harmonie van zijn oeuvre, die zowel de eerste, korte artikelen van de jonge man als de uitvoerig opgezette boeken van de rijpe geleerde tot een samenhangend geheel maken. Ook wist hij op tactvolle wijze eigen denkbeelden met die van anderen te verbinden: hem heeft een sterke neiging tot samenwerken met anderen gekenmerkt. Bescheiden erkent hij veel te hebben geleerd uit de samenwerking met de foneticus,

l'abbé *Rousselot*, met de neohellenisten *Emile Legrand* en *Psychari*; ook zijn leerlingen dankt hij meer dan eens. Maar meer dan ieder ander moet hier *D. C. Hesselink* genoemd worden, betreurd lid dezer Akademie en hoogleraar in het Nieuwgrieks aan de Leidse universiteit. De werken die hun beider namen dragen, zullen niet spoedig verouderd zijn.

Een andere eigenschap moge het beeld van de overledene afronden. Hij wekte de jeugd gaarne op tot het inslaan van nieuwe wegen. En dat niet enkel de philologen. Te Athene heeft hij de folkloristen aangezet tot het herzien van hun werkmethode en hun organisatie, de musicologen tot de stichting der vereniging voor de optekening der volksliederen en der „Muzikale folkloristische Archieven”. Maar boven alles ging hem zelf toch de Griekse philologie. Als hij daarover sprak, straalde zijn gehele wezen en geen Grieks bewindsman kon weerstand bieden, wanneer hij met de gloed zijner overtuiging als pleitbezorger optrad voor een nieuw plan.

Een volledig beeld van de wetenschappelijke werkzaamheid van *Pernot* kan in deze weinige ogenblikken niet gegeven worden. De voornaamste trekken alleen kunnen naar voren gebracht worden. Vermeldenswaard is reeds een studie van zijn hand, toen hij nog onder *Psychari* studeerde. Aan de hand van de inscripties van Paros weerlegde hij, eens voor altijd, de stelling dat het Nieuwgrieks afkomstig zou zijn van de antieke dialecten. Veeleer volgt op het oudste dialectale substraat een taalvorm, die gekenmerkt wordt door Atticismen, op haar beurt gevolgd door een derde laag met trekken van de *Koine*; eerst hieruit ontstaat dan de nieuwe taal („*Etudes de philologie néogrecque*” 1892). In dezelfde lijn ligt een vier jaar later verschenen geschiedenis van het werkwoord *εἶμι* vanaf de homerische taal tot heden (1896).

De verrijking van eigen kennis wekt in hem het verlangen naar vereenvoudiging: *Pernot* wordt vulgarisator. In 1917 publiceert hij een grammatica van het gesproken, in 1921 een van het geschreven Grieks. In dezelfde lijn ligt het in hetzelfde jaar uitgegeven boekje

„L'Homère à nos jours" met de ondertitel „Histoire, écriture, prononciation du grec", alsmede een reeks vertalingen van hedendaagse Griekse teksten in het Frans, vooral van dichtwerken („La Grèce actuelle dans ses poètes" 1921, „Etudes sur la littérature grecque moderne" 1967, 1917 enz.).

Belangwekkender is echter zijn jacht op onbekende of onvoldoend gepubliceerde teksten („Descente de la Vierge aux Enfers" 1900, „Le siège de Malte de 1565" 1910). Zo gaf hij ook in samenwerking met *Hesseling* uit de „Poèmes prodromiques", de „Chansons d'Amour" enz.

Een andere tak van wetenschap, die hij met een zelfde voorliefde als *Hesseling* beoefende, was de studie der dialecten. In 1898 begon hij de bestudering van het dialect van Chios: naar dit eiland deed hij verschillende reizen, gewapend met fonetische en fonografische apparaten, maar vooral met een zeer gevoelig oor. In 1907 promoveerde hij op een dissertatie, die alleen de klankleer van dat taaleigen omvatte en bekroond werd door de Académie française. De morfologie en de teksten verschenen kort na de dood van de auteur. Dit omvangrijke werk geeft meer dan enkel dialectologie; het is ook een doorlopend pleidooi voor de zaak der taalkunde: immers de juistheid harer methoden veroorloofde *Pernot* tot in 1940 gebruik te maken van reeds in 1899 verzameld materiaal.

Oud materiaal verwerkte hij in de voortzetting van het werk van *Emile Legrand*: de „Bibliographie hellénique" en de „Bibliographie ionienne", die de opgave doen van hetgeen sinds de XVde eeuw door Grieken is geschreven. Vijf delen zijn verschenen. Het zesde zal niet kunnen verschijnen, daar de Duitse soldaten, die in 1940 *Pernot's* villa te Torteron bezetten, het manuscript hebben verbrand.

In 1922 begon *Pernot* de taal der Evangelien te bestuderen. Hier toont hij de gehele oorspronkelijkheid van zijn vernuft. Hij begon langzaam met voorzichtige peilingen. Bestaat er iets bescheideners dan de vertaling van enkele passages? Maar daarna ver-

schenen achtereenvolgens niet minder dan vijf boekwerken, het een meer overtuigend, het ander meer stoutmoedig. (Hij inspireerde ook twee werken van leerlingen: „Het evangelie van Lucas” door *S. Antoniadis* 1930, „De taal van Johannes” door *O. Merlier* 1945.) Men bedenke daarbij, dat deze gewijde teksten gedurende bijna twintig eeuwen nauwelijks in handen van philologen van professie waren gekomen. Welnu, *Pernot* onderwierp ze aan een onderzoek volgens de techniek der hedendaagse wetenschap. Als neograecus ziet hij, en niet hij alleen, in de taal van het Nieuwe Testament de voorouder van het Nieuwgrieks; dan draait hij de lens om en beziet het taaleigen van het Nieuwe Testament in het licht der moderne taal, aldus menige duistere plaats ophelderend. Het onderzoek van enige reeds bekende handschriften en een reis naar de berg Sinaï, waar onbekende handschriften hem wachtten, hebben hem tot de overtuiging gebracht: 1. dat de codificatie van het N.T. reeds in de IVde eeuw voltooid was; 2. dat de waarde van de verkregen tekst onaanvechtbaar is; 3. dat er echter een harmonisatie heeft plaats gehad door een hand, die niet altijd voorzichtig was; 4. dat deze hand een algemeen vernis over de tekst heeft gespreid, dat de oorspronkelijke eenvoud heeft vervalst. En zo onderneemt hij in zijn laatste boek „*Les deux premiers chapitres de Matthieu et de Luc*” (1943) een restauratie van wat de oorspronkelijke tekst z.i. moet zijn geweest. Hij maakt zich geen illusies over de hachelijkheid van zijn ondernemen: „*Beaucoup de temps s'écoulera encore*”, zo schrijft hij, „*avant qu'une édition vraiment nouvelle puisse être entreprise avec moins de chances d'erreur*”. Maar hij versaat niet: „*De temps fera son oeuvre*”. En hij is heengegaan, overtuigd ook zijn eigen steentje te hebben bijgedragen, dat niet meer uit het gebouw kan worden verwijderd.

Moge dit weinige voldoende zijn om door een summier beeld iemand te eren, die wij terecht noemden een geleerde van de eerste rang. Als toetssteen kan daarbij ook gelden het antwoord op deze twee vragen: Wat was het niveau zijner wetenschap, toen hij begon? en: Op welke hoogte heeft hij haar achtergelaten? Onge-

veer in de tijd dat *Pernot* zijn studie begon, karakteriseerde *Anatole France* een zijner personages, die zijn tijd aan beuzelingen verdeed, door te zeggen: „c'était un de ceux qui faisaient du grec moderne”; zo kan men nu niet meer spreken en *Pernot* behoort tot de schare van hen, die ertoe bijgedragen hebben om aan deze wetenschap de haar toekomstige plaats te geven. Een indrukwekkende reeks eigen geschriften, een Instituut voor Nieuwgriekse studiën, een door de wet erkende studie in middeleeuws en nieuw Grieks, leerlingen, die zijn ambtgenoten werden, ziedaar wat *Pernot* heeft bijgedragen aan het vak zijner keuze. De Koninklijke Nederlandsche Akademie van Wetenschappen heeft zichzelf geëerd door hem onder haar leden op te nemen.

S. ANTONIADIS

Leiden

Uitgesproken door Prof. B. A. v. Groningen, in de vergadering der Afdeling Letterkunde van 10 Mei 1948.